

Docenteninformatie Fraude en Plagiaat

1. Inleiding

Helaas is er de afgelopen jaren een toename van het aantal gevallen van plagiaat te bespeuren. Plagiaat neemt allerlei vormen aan, van te letterlijke overname van tekstfragmenten waar eigenlijk geparafraseerd had moeten worden tot schaamteloos overnemen van grote hoeveelheden tekst van het Internet zonder aanhalingstekens of enige vorm van verwijzing. In veruit de meeste gevallen gaat het om plagiaat van het Internet, maar ook ouderwets overschrijven bestaat nog. Plagiaat komt bovendien voor onder alle categorieën studenten, van eerstejaars tot gevorderde masterstudenten. Daarom is plagiaat een verschijnsel waaraan we aandacht moeten besteden. In dit document¹ worden enkele richtlijnen geboden voor drie aspecten van plagiaat die voor docenten van belang zijn: preventie, opsporing en bestraffing.

Overigens is plagiaat niet de enige vorm van fraude. Onder fraude wordt gerekend iedere vorm van “handelen of nalaten van een student waardoor een juist oordeel over zijn kennis, inzicht en vaardigheden geheel of gedeeltelijk onmogelijk wordt.” Spieken valt daar bijvoorbeeld ook onder. In de Regels en richtlijnen examencommissie is een artikel opgenomen van wat wordt verstaan onder fraude en plagiaat (zie bijlage 1).

2. Preventie

Plagiaat is soms een gevolg van onkunde en onwetendheid. Ook wordt wel gezegd dat het kritiekloos omgaan met internetbronnen ingesleten raakt op de middelbare scholen en dus een gewoonte is die onze eerstejaars studenten zich als vanzelfsprekend hebben aangewend. Bovendien zijn niet alle studenten doordrongen van de consequenties van plagiëren.

Wij hebben daarom de taak er zorg voor te dragen dat studenten zo vroeg mogelijk in hun opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgen en op de hoogte worden gebracht van wat wij als plagiaat beschouwen, opdat de studenten weten aan welke normen zij zich moeten houden. Het is daarom van groot belang dat we onze studenten op alle niveaus blijven voorlichten over plagiaat.

Het is goed om in alle cursussen waarin studenten geschreven werk inleveren, herhaald aandacht te besteden aan citeren, annoteren en parafraseren.

Ook kan de inrichting van het onderwijs bijdragen tot de preventie van plagiaat. Een aantal aanbevelingen:

- Maak in de cursushandleiding glashelder onderscheid tussen individuele opdrachten en groepsopdrachten. Als binnen een cursus eerst mag worden samengewerkt in groepjes, maar het eindverslag moet individueel worden gemaakt, geeft dit al snel overeenkomsten in de eindverslagen. Wees duidelijk over wat wel en niet is toegestaan.
- Maak in de cursushandleiding duidelijk onderscheid tussen een conceptversie waarop de student feedback ontvangt, en de finale versie die formeel wordt beoordeeld. In de

¹ Dit document is een door de examencommissie van de Faculteit der Wijsbegeerte gemaakte afgeleide van de Docentinformatie Fraude en Plagiaat opgesteld door de ambtelijk se cretarissen van de examencommissies van de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht. Voor het laatst aangepast op 16 Oktober 2016.

conceptversie hoeft het notenapparaat nog niet helemaal compleet te zijn, en kan de student nog worden bijgestuurd hierin. Pas in de finale versie moeten alle bronnen correct en volledig vermeld zijn. Is dit niet het geval, dan kan er sprake zijn van plagiaat of fraude.

- Verander opdrachten van jaar tot jaar.
- Omschrijf en begeleid opdrachten voor geschreven werk zo dat studenten gedwongen zijn de informatie zelf te verwerken.
- Formuleer zo specifiek mogelijke vraagstellingen bij papers en schriftelijke opdrachten.
- Vraag studenten specifieke en liefst ongebruikelijke bronnen of invalshoeken bij hun onderzoek te betrekken.
- Eis dat studenten recente literatuur gebruiken.
- Begeleid de vaststelling van de vraagstelling bij grotere papers of scripties door studenten voorlopige versies van hun onderzoeksvorstellen en literatuurlijsten te laten inleveren.
- Begeleid vervolgens alle fasen van het schrijfproces.

3. Opsporing

Het is aan te raden om digitaal aangeleverde teksten op plagiaat te controleren via het programma Turnitin waarop de EUR. Via de bij een cursus behorende Blackboardsite kan de controle op plagiaat via Turnitin worden uitgevoerd. Het programma stuurt de docent bij een vermoeden van plagiaat een e-mail met een bijlage waarin de passages met vermoedelijke plagiaat worden getoond. Dit is bij grote cursussen een zeer effectieve en weinig bewerkelijke manier van controle — en daarmee dus ook van preventie.

Wees er echter op bedacht dat dit programma het ingeleverde werk alleen vergelijkt met een aantal internetbronnen en met eerder ingeleverde werkstukken, en dus geen absolute zekerheid geeft. Daarnaast bestaat het gevaar op ‘false alarms’: bij gesloten opdrachten, waarbij studenten bijvoorbeeld een aantal vaste vragen moeten beantwoorden en daarbij gebruik moeten maken van voorgeschreven literatuur, is er al snel sprake van enige overlap. Het blijft daarom altijd belangrijk zelf alert te blijven.

Wees er ook op bedacht dat het niet is toegestaan om achteraf één of enkele werkstukken door middel van Turnitin op plagiaat te controleren; dit is in strijd met het gelijkheidsbeginsel (uitspraak College van Beroep voor de Examens). Mocht er een vermoeden van plagiaat

rijzen bij het nakijken van werkstukken, dan is het zeer aan te raden om alsnog alle werkstukken via Turnitin te controleren. Alternatief is om van een individueel werkstuk passages in Google in te typen en zo te controleren. Het is niet geheel uitgesloten dat ook deze laatste werkwijze in een beroepszaak door het CBE van de hand gewezen wordt, maar dat zal in de praktijk moeten blijken.

Hieronder volgt een korte checklist van symptomen die op plagiaat kunnen wijzen (deze lijst is deels ontleend aan het artikel van Robert Harris, zie onder):

Symptomen van plagiaat

- verschillende citeer- en referentieconventies binnen één tekst;
- citaten en referenties ontbreken geheel en al;

- verwijzingen naar veel boeken of tijdschriften die niet in de eigen bibliotheek aanwezig zijn;
- een opvallende opmaak, bijvoorbeeld met regels die halverwege afbreken of alinea's met zeer uiteenlopende lengte, of verschillende lettertypen of lettergrootten;
- inconsequent opgemaakte tabellen of verspringende kantlijnen;
- irrelevante uitweidingen die niets met de vraagstelling van het werkstuk te maken hebben;
- gedateerde informatie, bijvoorbeeld een verwijzing naar de *regeringspartij* D'66;
- een opvallende, bijvoorbeeld archaïsche, woordkeus;
- een opvallende schrijfstijl, bijvoorbeeld alinea's met literair aandoende zinsconstructies in een verder nogal schools opgestelde tekst;
- regelrechte blunders, bijvoorbeeld een paper waarin plotseling de koptekst van een ander paper opduikt.

4. Wat als je fraude of plagiaat vermoedt?

4.1 Wanneer melden bij de examencommissie

Als je het vermoeden hebt dat een student zich schuldig heeft gemaakt aan fraude of plagiaat tijdens een *formeel toetsmoment*, dan moet je dit melden bij de examencommissie.

Wat wordt er bedoeld met een formeel toetsmoment?

- een toets die meetelt voor het eindcijfer van een cursus
- de eindversie van een werkstuk, paper, scriptie

Als een onderwijsonderdeel blijkens de cursushandleiding studenten de mogelijkheid biedt conceptteksten in te leveren om daar feedback op te krijgen (en bij scripties is dit standaard het geval), dienen deze concepten net als definitieve teksten te voldoen aan de geldende academische mores. Is dit niet het geval, dan kun je dit melden bij de examencommissie.

4.2 Wie doet de melding

De docent die verantwoordelijk is voor de cursus (de cursuscoördinator) doet de melding bij de examencommissie van de opleiding waar de student staat ingeschreven.

4.3 Hoe te melden

De cursuscoördinator brengt de examencommissie schriftelijk of per mail op de hoogte van het vermoeden van fraude/plagiaat. Je kunt hier het meldformulier in bijlage 2 voor gebruiken; dit is de achtergrondinformatie die de examencommissie in elk geval nodig heeft. Overhandig ook de bewijsmiddelen (Turnitinrapport, of anders kopie van werkstuk en kopieën/prints van geplagieerde werken waarin de overgenomen passages zijn gemarkeerd) aan de examencommissie. Stuur de mail/brief en het onderbouwende materiaal naar de ambtelijk secretaris van de examencommissie.

Stel ook de student schriftelijk op de hoogte van het vermoeden van fraude of plagiaat en geeft aan waar het vermoeden op gebaseerd is. Het is aan te raden deze brief of mail zo zakelijk en precies mogelijk op te stellen en geen beschuldigende toon te gebruiken. Het is een goed idee de student daarnaast ook direct mondeling van het vermoeden op de hoogte te stellen.

4.4 Wat gebeurt er nadat een melding is gedaan

De examencommissie geeft de student de gelegenheid om te reageren op de melding, zowel schriftelijk als mondeling. Ook kan de examencommissie nadere informatie inwinnen bij de docent of cursuscoördinator over de specifieke melding, of de toetsing binnen de cursus. In sommige gevallen zal de examencommissie de docent ook uitnodigen voor een apart gesprek. Nadat alle partijen gehoord zijn beslist de examencommissie of er inderdaad sprake is van fraude/plagiaat, en zo ja, welke sanctie opgelegd wordt.

NB: In de tussentijd moet de student de gelegenheid krijgen om de betreffende cursus verder af te ronden, eventuele tentamens nog te maken of werkstukken in te leveren. Het is immers mogelijk dat de examencommissie besluit dat er geen sprake is van fraude of plagiaat, of dat de opgelegde sanctie mild is (bijvoorbeeld alleen een berisping + ongeldig verklaren van betreffende deelttoets).

4.5 Na de beslissing van de examencommissie

Student en docent worden schriftelijk op de hoogte gesteld van de beslissing van de examencommissie en eventueel opgelegde sancties. Als er fraude/plagiaat wordt vastgesteld wordt dit genoteerd in het digitale dossier van de student; bij een volgende overtreding worden zwaardere sancties opgelegd. Als een student uitgesloten wordt van een cursus wordt er als eindresultaat een F (Fraude) in Osiris geregistreerd. De student kan eventueel binnen 6 weken na de uitspraak hiertegen in beroep gaan bij het College van Beroep voor de Examens.

Als er geen fraude/plagiaat wordt vastgesteld kan de student de cursus op de normale wijze afronden.

De examencommissie kan aanbevelingen doen aan de docent of de onderwijsdirecteur om de kans op fraude/plagiaat in de betreffende cursus of opleiding te verkleinen.

5. Meer informatie

- **'Plagiaat voorkomen en herkennen' (RUG):**
<http://www.rug.nl/noordster/schriftelijkevaardigheden/voordocenten/plagiaatVoor ko menEnHerkennen>
- **Harris, Robert, *Anti-plagiarism Strategies for Research Papers*. (VirtualSalt 2002):**
<http://www.virtualsalt.com/antiplag.htm>
- **How to Recognize Plagiarism (Indiana University):** <http://www.indiana.edu/~istd/>

Bijlage 1

Regels en richtlijnen van de examencommissie van de Faculteit der Wijsbegeerte, paragraaf 4: Fraude en Sancties

Artikel 4.1 Fraude

1. Onder fraude wordt verstaan: het handelen of nalaten van een student waardoor het voor de examinerator en de Examencommissie onmogelijk is of is geworden zich een juist oordeel te vormen over de verworven kennis, het inzicht en de vaardigheden door de student (of diens medestudenten).
2. De student dient een mogelijke schijn van fraude die hemzelf betreft tijdens het tentamen te voorkomen en zich bij twijfel terstond te melden bij de surveillant.
3. De volgende zaken worden in ieder geval als fraude aangemerkt:
 - a. zich voorafgaand aan het tentamen in kennis stellen van de vragen of opgaven van dat tentamen;
 - b. zich tijdens het tentamen voor iemand anders uitgeven of zich tijdens het tentamen door iemand anders laten vertegenwoordigen;
 - c. tijdens het tentamen informatiebronnen (bijvoorbeeld boeken, syllabi, op papier, op de huid, of op textiel geschreven aantekeningen, programmeerbare rekenmachines, mobiele telefoons, en smartphones) raadplegen of binnen handbereik hebben waarvan raadpleging niet uitdrukkelijk is toegestaan volgens artikel 3.4. lid 4 van deze regeling. Mobiele telefoons, smartphones enz. dienen tevens uitgeschakeld te zijn en te blijven;
 - d. tijdens het tentamen bij medestudenten afkijken of met hen, op welke wijze dan ook, binnen of buiten de tentamenruimte, informatie uitwisselen; ook een ander in de gelegenheid stellen fraude te plegen, wordt aangemerkt als fraude;
 - e. het uitwisselen van de uitgereikte vragenformulieren of antwoordformulieren met andere studenten;
 - f. het aanbrengen van wijzigingen in al ingeleverde tentamenuitwerkingen tijdens de inzage achteraf;
 - g. plagiaat plegen, waaronder hier wordt verstaan het voor een (groeps)opdracht, werkstuk, scriptie of enige andere vorm van tekst die onderdeel uitmaakt van een tentamen, uit eigen of andermans werk letterlijk of in vertaling overnemen van een passage groter dan enkele woorden zonder dit aan te geven met aanhalingstekens, zelfs indien een bibliografisch naspeurbare correcte bronverwijzing is opgenomen. Ook een ander in de gelegenheid stellen plagiaat te plegen, wordt aangemerkt als fraude;
 - h. aan het tentamen deel te nemen zonder daartoe gerechtigd te zijn;
 - i. op enige andere wijze door bedrieglijk handelen of nalaten het vormen van een juist oordeel omtrent kennis, inzicht en vaardigheden geheel of gedeeltelijk onmogelijk maken.
4. Een studieprestatie bestaande uit een schriftelijk product kan slechts eenmaal in studiepunten gewaardeerd worden. Het is niet toegestaan om een reeds geschreven scriptie, werkstuk of enige andere vorm van tekst, geschreven in het kader van de huidige of eerder door de student gevolgde opleiding binnen of buiten de Faculteit zonder nader overleg met en goedkeuring van de examinerator (van het onderdeel waarbij de tekst opnieuw wordt ingeleverd of de tekst voor de tweede keer studiepunten moet opbrengen) nogmaals in te brengen in dezelfde of een andere cursus of om zonder overleg met en goedkeuring van deze examinerator een deel van een eerder gemaakte opdracht, al dan niet in gewijzigde vorm, te gebruiken bij het maken van een scriptie of ander werkstuk, teneinde daar opnieuw studiepunten voor te verkrijgen.

5. Studenten hebben—naast de algemene plicht tot heldere bronverwijzing—de bijzondere plicht om over het hergebruik van eigen werk altijd volledig transparant te zijn en hebben op dit punt een expliciete verantwoordingsplicht.
6. Indien een schriftelijk tentamen niet onder surveillance wordt afgenomen, bijvoorbeeld een werkstuk of een scriptie, dan dient de examinerator een plagiaatcontrole uit te voeren.

Artikel 4.2 Sancties

1. Studenten die handelen in strijd met de regels genoemd in de artikelen 3.3, 3.4, 3.5 en 4.1 van deze regeling, of daartoe aanleiding geven, maken zich schuldig aan fraude.
2. Wanneer bij of ten aanzien van het afleggen van een tentamen fraude wordt geconstateerd of ernstig wordt vermoed, deelt de surveillant of examinerator dit terstond mede aan de student. De surveillant of de examinerator maakt hiervan aantekening op het door de student in te leveren werk en neemt eventuele bewijsstukken in. De student wordt in de gelegenheid gesteld het tentamen af te maken en het werk in te leveren.
3. De surveillant meldt de geconstateerde of vermoede fraude direct na afloop van het tentamen met een standaardrapportageformulier bij de Examenadministratie. Tevens worden eventuele bewijsstukken meegestuurd. Indien de student heeft geweigerd eventuele bewijsstukken te overhandigen, wordt dit op het formulier vermeld. De Examenadministratie stuurt het door de surveillant ingevulde rapportageformulier met eventuele bewijsstukken direct na afloop van de tentamenperiode naar de Examencommissie.
4. Wanneer na inlevering van een (groeps)opdracht, werkstuk of scriptie plagiaat wordt geconstateerd of ernstig vermoed (bijv. met een plagiaatscanner), deelt de examinerator dit terstond schriftelijk mee aan de student. De student wordt maximaal 1 week de gelegenheid gegeven om bij de examinerator te reageren op het vermoeden of de verdenking van plagiaat.
5. Uiterlijk een week nadat het plagiaat is geconstateerd of ernstig vermoed, meldt de examinerator dit bij de Examencommissie. Tevens worden de bewijsstukken en de eventuele reactie van de student meegestuurd.
6. Voordat de Examencommissie een besluit neemt, stelt zij een onderzoek in naar de toedracht.
7. Afhankelijk van de ernst van de gepleegde fraude, en rekening houdend met eventuele eerdere fraude door dezelfde student, kan de Examencommissie sancties opleggen, waaronder de volgende:
 - a. berisping;
 - b. ongeldigverklaring van de betreffende (groeps)opdracht of het werkstuk;
 - c. ongeldigverklaring van het betreffende tentamen;
 - d. ongeldigverklaring van de betreffende scriptie;
 - e. uitsluiting van het betreffende tentamen voor ten hoogste één jaar;
 - f. uitsluiting van één of meer tentamenperioden;
 - g. uitsluiting van scriptieverdediging voor ten hoogste één jaar;
 - h. een combinatie van bovenstaande maatregelen;
 - i. voorstel aan het College van Bestuur tot definitieve beëindiging van de inschrijving voor de bacheloropleiding Wijsbegeerte.
8. Indien bij een groepsopdracht fraude of plagiaat is geconstateerd, wordt dit aan ieder van de groepsleden in gelijke mate toegerekend. Op ieder groepslid berust de bewijslast van het tegendeel.

Bijlage 2 Meldformulier vermoeden van fraude of plagiaat

Docent / coördinator:

Telefoonnummer:

E-mail:

Meldt hierbij een vermoeden van fraude of plagiaat betreffende:

Naam student:

Studentnummer:

Opleiding student:.....

In de cursus:

Cursustitel:

Cursuscode:

**Wat was de vorm van de toets? **

Tentamen

- ☐ Take home tentamen
- ☐ Individueel werkstuk
- ☐ Groepsopdracht
- ☐ Anders, namelijk

Betreft het een formeel toetsmoment (beoordeling telt mee voor eindresultaat)

- ☐ Ja, telt mee voor % van het eindcijfer
- ☐ Nee, het gaat om

Om welke vorm(en) van fraude/plagiaat gaat het?

- ☐ het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- ☐ het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- ☐ het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- ☐ het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- ☐ het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;

- ☐ het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- ☐ het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- ☐ ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;
- ☐ het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.
- ☐ Anders, namelijk:

Op welke wijze is dit geconstateerd?

- ☐ Turnitin
- ☐ Anders, namelijk:

Indicatie omvang fraude/plagiaat

- ☐ Betreft bij benadering % van het gehele werkstuk

Graag bijvoegen:

- ☐ Cursushandleiding met beschrijving toetsing
- ☐ Turnitinrapport, of indien dit programma niet is gebruikt: o Kopie werkstuk met markering betreffende passages o Print/kopie van gebruikte bron met markering betreffende passages